

IRUÑEKO LABA ELKARTEA

Euskaraz egin zuen
eztanda erupzioak

Kafetegi, topaleku, kulturgune, denda eta askoz gehiago, betiere, euskara ardatz. Orain dela bi urte eta erdi zabaldu zituen ateak Iruñeko Labak. Aurretik dator proiektua ordea. Atzera begirako errepassoa egin dugu kideekin: erronkak eta arazoak. Etorkizunerako aukerak ere mahai gainean jarri ditugu, proiektua egunetik egunera hazten ari baita.

 IÑIGO SATRUSTEGI JOSU SANTESTEBAN

Hiri txikia izanagatik ere, errealitate eta jatorri ezberdineko jendeak biltzen ditu Iruñeak. Alde Zaharrean bertan, ikusten ditugu izandako gaztetxeen arrastoak, kalean bizi direnak, herri mugimenduetako kartelak, pisu turistikoak, taberna *jurruak*, gentrifikazioaren lehen izpi batzuk... Kale gutxik banatzen dute ziurrenik terraza handienak dituen tabernen plaza: Gazteluko plaza. Zuhaitzez beterik izan zen aspaldi eta aparkaleku baten eraikuntzarako eraitsi zituzten. Egun, askoren begietan *Pamplona* bakarrik esaten dutenentzat ematen duen porlanezko orubea baino ez da. Bertan da Ernest Hemingway idazlea mozkortzen ikusi zuen Café Iruña, bai eta ostatu hartzen zueneko luzuzko La Perla hotela. Justu hantxe, hormaz horma dago Laba, orain gutxira arte portxearen azpian, ia ikusezin. Terraza eskuratu zuenetik, ordea, euskarari bere lekutxoak egiten. Hantxe elkartu gara, hain justu, proiektuaren orain arteko

ibilbideaz, eta etortzeko den ikasturteaz mintzatzeko.

Iraileko lehen astea delako agian, edo eguraldia ere kaskartxo dagoelako, baina giro goibelean esan dezakegu jada udaren hondarretan gaudela. Tanta batzuk mehatxuka, eta, tantaka ere, iritsi gara hitzordua egin dugun lau lagunok. Laban, infusioaren epelean irakurtzen dabil baten bat, prentsa kontsultatzen besteren bat. Bi ezagunek topo egin dute bertan, eta zer hartuko erabakitzen ari dira. Elkarriketaren aitzakian bildu gara, baina izan gintezke beste erabiltzaile arrunt batzuk ere bai. Klik, grabatzen.

BIZILAGUN BATEN LOKAL HUTSA

Pandemiako sasoiatarara egin dugu atzera. Mundua lurrikara baten gisara irauli zuten urte haietara. Itxialdian erokeriak egiten hasi ginenekora eta elkarri aurpegia ezin ikusirik egon ginen hilabeteetara, musukoen atzean gorderik. Lagunartek, familiak, lankideak, berriz, urrun

sentitzen genituen garai haietan, metro eta erdi eskasean. Kulturgintzarako ere hilabete beltzak izan ziren ezbairik gabe. Pandemia lurrikara bat izan zen. Baina kaosa zirudien horren guztiaren erdian, txinparta bat piztu zen plaka tektonikoen artean. Orduan hasi zen gaur egun ezagutzen dugun Labaren sua pizten, Iruñeko euskaldunentzako topaleku eta kulturgintzarako apustu baten hasiera. Urruntzeen garaian, kolektiboan eraikitzen hasia. Arnasgunea hiri buruzagiaren saloian.

Iruñeko bizilagun batek lokal huts bat zeukan plazan, aspaldi apustu etxe izandakoa. Bizilagun hura euskaltzalea zen, eta borondatez euskalgintzarako proiektu bat egin zezaten espazioa emateko prest azaldu zen 2020ko udazkenean. Laster hasi ziren kulturaren alorreko zenbait eragile prozesu bat artikulatzen. Denok ezagutzen dugu elkar hemen, eta bileretarako gonbidapen mailek eta ahoz ahokoak egin zuten bere magia. Lagun baten "erruz" eta "engainatuta" iritsi zen

Unai Rodriguez bilera haietara. Hasieran 30-40 bat lagun izango zirela kontatu du, denak ere maila pertsonalean. Rodriguezen arabera, gisa honetako proiektuetan ohikoa izaten da norabide jakin bat, Labaren kasua ezberdina izan zen ordea: "Normalean ideia bat daukazu eta gero non eta nola gauzatu pentsatu behar duzu. Gure kasuan kontrakoa izan zen: espazioa bagenuen, baina ideiarik ez zer egin horrekin". Eta, hala, Uharteko Arte Garaikidearen Zentroaren eta Txantreako Biltoki elkartearen artean biltzen hasi ziren, Arkupetik izeneko prozesu eraikitzaileari forma eman nahian.

Talde batek egoitzaren diseinuaren ardura hartu zuen. Beste kide batzuek alderdi burokratikoagoari heldu zioten, elkartearen izaera juridikoa definitzeko. Baldintza nagusia, hala ere, argi izan zuten hasiera-hasieratik: euskararen aldeko eta euskara hutseko eskaintza

egingo zuten, hizkuntzari beste espazio bat irekitzeko asmoz. Denda, kafe-tegia, kulturgunea, sormenerako espazioa, kafe antzokia. Ideia horiek guztiak mahaigaineratu zituzten. Aurrera egin ahala, dendarena alboratu zuten hasiera batean. Kafe antzokiarena deigarria zen arren, bizilagunengan pentsatuta, ez zen egokiena. Azkenerako, guztien arteko zerbait suertatu zen, eta, are, irekia dago proposamenak jasotzera. "Euskaraz den edozer egin daiteke hemen", esan du Ane Zelaia ostatuko langileak. Paperetan, ordea, kafetegi lizentzia dauka guneak, eta horrek muga batzuk ezartzen ditu Labak egiten duen jarduerari zuzen eragiten

Ane Zelaia, Ibone Labiano eta Unai Rodriguez Labaren egoitzan. Goiko argazkian Iñigo Satrustegi kazetariarekin daude hirurak.

diotenak: ezin dute alkoholik saldu, adibidez, eta bezeroak nabarmen murrizten ditu horrek. Bezeroak nola, diru-sarrerak ere bai.

Izaera ez definitu horretatik datorkio izena guneari: Laba. "Ez genekien zer sortzen ari ginen, proiektua bera laborategi bat zen", azaldu du Rodriguezek. Ingeleseztan eta laburduretan Lab erabili ohi da, eta, hala, esperimentatzeko toki baten irudikapena izan zitekeela pentsatu zuten. Jokoa ematen zuen, halaber, eta hitz jokoak bereziki maite ditugu Euskal Herrian, sumendietatik ateratzen den labarekin ere jolasteko. Laba da zerbait malgua, mugitu egiten da, bizirik dagoen zerbait da, eta gori-gori dagoena. Sumendiari beste hedadura bat ematen dio.

ALDARRIA ALDE ZAHARREKO KALEETAN

Urtebete iraun zuen gogoeta eta eratzeko faseak, harik eta 2021eko urriaren 9an

Seismoa egin zuten arte. Egun hartan hiri buruzagiko kaleak festa giroan zeharkatu zituzten, ordura arteko lanaren ospakizun modukoa izan zela azaldu dute kideek eta eskuartearen zuten proiektuaren erakusleihen eta aurkezpen modura ere baliatu zuten. Ikusmira handia zen Iruñeko euskaltzaleen artean, proiektu bat zebilen martxan, zer eta Gazteluko plazan. Horientzako *free tour*-ak antolatu zituzten, artean lokala prest ez zegoenean. Seismoaren ondoko hilabeteetan ekin zioten auzolanean espazioaren prestakuntzari. 2022aren hasieran aurkeztu zuten, azkenik, hainbeste mimorekin prestatzen ibili ziren euskaldunontzako topalekua. Hari horrexetatik, askorentzat deigarria izanen da euskararekin duten seta. Euskaratik, euskaraz, euskararentzat, eta beste kasu marka asko. Tamalez, gaur egun ere, aldarrikapen hori egiten segitzea badelako bizirauteko modu bat. Proiektua osatzen dutenentzat, sinbolikoa da elebakarren inguruetara ere heltzea, eta erdigunetik –adiera zabalean– eragitea. Labak paisaia linguistikoa zertxobait aldatzen du eta ikusgarritasuna ematen dio beste Iruñea bat ezagutu ere egiten ez duten hiritarrei eta bisitariei.

Xedeak xede, ezin ukatu ibilbide labur baina oparo honetan Laba erreferentziatzeko tokia bihurtu dela kultur gintzan eta euskalgintzan behintzat. Ez da gutxi. Halakoetan, normala izaten da hasierako kideetako batzuk joatea. Prozesu naturaltzat hartu dute kideek. Rodriguezek azaldu du hasieran oso adin tarte zabaleko jendea zegoela proiektuan, baina aldatuz joan dela: "Gaur egun, talde anitza izaten segitzen dugu, baina gaztetu egin da". Rodriguezen ustez, hala izan bada, izan da jende helduenak proiektuari bultzada eman nahi ziolako, eta noranzkoa definituagoa zegoenean gazteei utzi dietelako gidaritza. Ez dira dena bajak izan. Ibone Labiano eta Ane Zelaia dira Labaren trenera beranduago heldu direnetako bi.

Iritsi berritza dauka Zelaiak bere burua. Labako tabernarietako bat da orain dela hilabete batzuk. Aurretik kanpoan izan da, baina, jakina, proiektua segitu du distantziatik bada ere. Gainera, aitortu du Iruñera lagunekin gerturatzean, Alde Zaharreko espazio jakin batzuk bisitatzeko ohitura izan dutela beti, tartean Laba bera ere bai. Orain, ezinbestean, ia egunero datorrela esan du irri artean.

Kafetegia eta kultur gunea da Laba. Ez dute alkohola zerbitzatzeko baimenik. Espazioa mugatua izatea da Labaren ezaugarri berezi bat, "eta intimoagoak diren ekitaldietarako oso aproposa da".

"Euskaraz den edozer egin daiteke hemen"

Ane Zelaia
Ostatuko langilea

Bere aldetik, Labianok kontatu du hedabideen bitartez izan zuela Labaren berri. Zabalduta eta gutxira etorri zen ahizparekin tokia ezagutzera. Azaldu du egun horretan bertan bazkideak zirela biak, proposamenarekin maiteminduta, eta euskararen aldeko militantziagatik. Proiektua sendotuta dago orain eta atzera begira Labianok nabarmendu du

apustu-etxe izatetik biltoki eder baterako eraldaketa "izugarria" dela. Aurreko ikasturtetik programazioaren taldean ere parte hartzen du, bera ere beste lagun batek "engainatuta".

Labako kide, edo Labazkide, izateko modu asko daude. Denak ere modu boluntarioan. Horrexetatik lana geruzetan banatzen dutela azaldu dute. Guztiaren erdian ganbara dago, sumendietan magma gordetzen dutenak bezalakoak. Ganbarakoek barrura begirako lanak egiten dituzte batez ere: koordinazioa, dirulaguntzen kudeaketa, aurrera begirako proiektuak... Lehen tabernako kontuak ere eramaten zituzten. Momentu batetik aurrera, berriz, magmak tximinian gora egiten du, azalerako bidean. Hain zuzen, hori da tximiniako lantaldeen geruzan daudenen ardura: hedabideekin egotea eta sareen kudeaketa komunikaziokoek,

egitaraua lotzea eta gonbidatuekin ego-
tea beste batzuek, eta egoitzaren lantal-
deak espazioa txukun mantentzen du.
Badira beste bazkide batzuk sumenditik
pixka bat aparteago daudenak, baina,
haiek ere badute ardurarik proiektuan.
Guztira, 170 lagun pasatxok osatzen
dute Labaren komunitatea.

LABAZKIDEAK EUSLE

Bazkideen kuotak dira diru iturritako bat. Dirulaguntzak eta tabernatik ateratzen dutena ere hor dago. "Oraindik ere ez da proiektu %100 bideragarria", esan du Rodriguezek. Batzuetan, hala ere, horiekin ez da nahiko izaten, eta egoera ekonomiko estuan izan direla ere onartzen dute: soldatak ordaindu behar dituzte, lokalaren gastuak... Azpimarra jarri dute, era berean, ahalegintzen direla Labak egiten duen eskaintza duina izan dadin, Gazteluko plazan bertan, beste ostatu batzuek egiten dutenaren aldean. Labianok azaldu du, gainera, saiatzen direla kultur eskaintza "mundu guztiarentzako" egiten, eta hargatik direla emanaldiak doakoak edo ahalik eta merkeen. Artistei, halaber, beren lanagatik ongi pagatzen ahalegintzen dira. Gastuak, beraz, sarreraren balantzan jarriz gero, ez dira batere orekatuak.

Egoera hori apur bat arintzen lagundu nahi duenarentzat aukera dago bazkidezeko. *Labazkide*tu zaitez!, dio leloak. Bazkideen garrantziaz mintzatu dira kideak: "Hau bizirik mantentzen eta aurrera ateratzen laguntzen digute". Kasu honetan ez dago saririk, adierazi dute. Ez da elkarte gastronomikoe-
tan bezala, espazioa erabiltzeko aukera ematen dutenak. Hemen ekarpena eus-
kalgintzari egiten zaio, Labaren bitartez,
eta trukean, proiektuaren erabakietan
parte hartzeko aukera dute. Urtero 120
euroko ekarpena egin behar dute, baina,
errenta aitortenean zati handi bat jasotzen dute bueltan. "Ez da arrazoi ekonomikoa bakarrik, bada modu bat hau zure proiektua dela sentitzeko, beste modu batean parte hartzeko. Zatoz eta egin ezazu zure ekarpena".

AUZOAREKIN ELKARLANEAN

Eman dezakeen irudiaren kontra, Laba ez da irla bakan bat itsaso zabalaren erdian. Badira beste zenbait elkarte eta eragile Iruñeari kolorea eta bizia ematen aletxoa jartzen ari direnak. Horien arteko elkarlanari eta aliantzei aitortpena egin diete. Izaera juridikoaren zalantzak argitzeko Geltoki merkatu, kulturagune

Bazkideen kuotak dira diru iturritako bat. Dirulaguntzak eta tabernatik ateratzen dutena ere hor dago

eta taberna solidario eta ekologikoa-
rengana jo zuten. Zaldiko elkarteare-
kin ekimenak partekatzen dituzte, Al-
dezar auzo elkartearen egitarauarekin
bat egiten dute, San Fermin txikirekin,
esaterako. AEK eta IKA euskaltegiekin
harreman estua dute. Are gehiago, inoiz
Labara goizez gerturatzen bazarete, iku-

siko dituzue ikasleak eta irakasleak atse-
denaldian, euskaraz, edo ahaleginetan,
bederen. Orain ikasturtea hasi dela, ari
dira jada handik eta hemendik proposa-
menak jasotzen.

Korear batek euskararen berri izan zuela kontatzen du Googleko iritzietan. Askok gosari ederrak aipatzen dituzte, eta giro atseginagatik bost izar ematen dizkiote guneari. Baina denetarik iritziak daude, txarrak ere bai, bereziki, espero ez zuten zerbitzua dela eta: eguerdian itxita dagoela, terrazarrik ez zegoela –orain bai–, euskaraz hitz egiten dute-
la... Eguneroko ogia, kontatu du Zelaiak: "Bi motatako bezeroak daude: Laba eza-
gutzen dutenak, eta Gazteluko plazako beste lokal bat delako sartzen direnak". Turistak harritu egiten direla azaldu du, baina badela Iruñeko bertako jendea ere, kartelak euskaraz irakurri eta alde egiten dutenak. Lehen hitzak beti euska-

raz egiten dituzte. Gero, ikusten badute ezin dela, erdaretara jotzen dute. Ulertu eta bere burua ulertarazi nahi duenak hemen badu bere tokia. Pedagogia asko egitea tokatzen zaiela gaineratu du Zelaiak. Izan ere, ostatu forma duen arren, askoz harago doala etengabe azaltzen diete. "Jendeak interes handia erakusten du". Aldi berean, alkoholik ezin zerbitzatzeko beste jende asko atzera botatzen duela adierazi dute.

UDALAREN TEMA, TERRAZA EZ UZTEKO

Terraza gora, eta terraza beheara. Espazioa ireki zutenetik egindako aldarrikapen entzutetsuenetakoa izan da, eta orain urtebete luze eskuratu zutena. Pandemia garaian terrazak izugarri handitzeko aukera izan zuten tabernariak, eta Laba artean sortze bidean baino ez zenez, alboko tabernari eman zizkioten lokalaren pareko metro karratuak. Proiektua ja martxan zenean, Labari zegokion plazatxo zatia berreskuratzen saiatu ziren, baina udalak ez zien baimenik eman. Lehenik, Enrique Mayaren (UPN), eta, gero, Cristina Ibarrolaren (UPN) gidaritzapean zeuden. Orduan, elkarteak auzitegietara jo zuen, arrazoia eman zioten, eta baimena eskuratu zuten. Hala ere, udalak baimena

Oztopoen gainetik, liburu eta disko aurkezpenak, zikloak, drag showak, pintxadak, umore jaialdiak... denetarik izan dute

gauzatu gabe jarraitu zuen. Azkenerako, Nafarroako Gobernuak egin zuen agindu betearazlea, eta iazko maiatz aldean lortu zuten beren mahai eta aulkiak jartzea. Terrazarik gabe, alboko tabernari guztiz ezkutuan uzten zuten Laba haren toldo eta egiturekin. "Ez genuen ikusgarritasunik batere, ez zuen uzten aukerarik Laba ezagutzen ez zutenentzako", mintzatu da gaiaz Rodriguez. Ikusgarritasuna zuzenki lotuta dago, aldi berean, bezero potentzialak erakartzearekin, eta, horrenbestez, hein batean bada ere, proiektuaren egoera ekonomikoarekin. Prozesu luzea izan dela esan dute Labakoek, eta onartu dute nekatuta

Proiektuaren hasieran 30-40 lagun ibili ziren. Mota guztietako lanak egitea egokitu zaie egitasmoaren inguruan ibili diren kideei, baita tokia egokitzeko eskulana ere. Gaur egun 170 lagun pasatxok osatzen du Labaren komunitatea.

Momentikoak

Iruindarrok badugu mania hori sanferminetako une goxoei momentiko esateko. San Fermin festetan izan edo ez, Labarekin izan duten oroitzapen on bana eskatu diegu Labaren inguruko azalpenak eman dizkiguten hiru kideei.

Unai Rodriguez: "Batekin geratu beharko banintz, Seismoaren egunarekin izango litzateke. Iruñea hain alai, koloretsu, bizi ikustea pozgarria izan zen. Prozesuan bizitzen ari ginen sentimendua transmititzen jakin genuen. Korrikan kilometroa hartu genuen egunean ere oso momentutxo polita izan zen. San Adrianen 20 bat lagun batzea lortu genuen".

Ibone Labiano: "Nik *Labea* bakarriketa probalekuaren lehenengo saioaren oso oroitzapen ona

daukat. Hori izan zen parte hartzen hasi nintzenez antolatu genuen lehendabiziko ekimena. Berritzailea izan zen. Bestetik, sanferminetan familiarekin entzierroa ikustera etorri ginen goiz batean, polita izan zen".

Ane Zelaia: "Niretzat sanferminetako azken eguna izan zen oso intimoa. Intentsitate handiko jaiak izan ziren, luzeak, eta lan pila bat izan genuen. Azkenengo egunean tabernarietako batzuk eta beste kide batzuk elkartu ginen, lasaiago, eta ez dakit. Agian normalean kideetako batzuk ez ditugulako ikusten, edo Labara gerturatzen direnean gu lanean ari garelako eta ez gaudelako haiekin. Egun hartan oso gustura egon ginen elkarrekin".

ere egon direla gaiarekin. Ibarrola alkate izan zen tarte laburrean, gainera, sanferminetan eta San Fermin txikietan prestatutako egitaraua aurrera ateratzeko debekuek ez zuten lagundu.

Oztopoen gainetik, liburu eta disko aurkezpenak, denetarik zikloak, drag showak, pintxadak, umore jaialdiak... Denetarik izan dute orain arteko ibilbidean. "Formatu txikikoak, hori bai", gehitu du Labianok. Izan ere, espazioak bere mugak ditu. Jakin badakite aukera zenbait uko egin behar diotela neurriak eta aforoa direla eta. Anari, Gorka Urbizu eta beste batzuen emanaldiak gogora ekarri dituzte, izan ere, jendea kanpoan geratu behar izan zen. Baina txikitasunak dakarrenari buelta eman dio Labianok: "Bada Labaren ezaugarri berezi bat, eta intimoagoak diren ekitaldientzat oso aproposa da". Ikasturtea hasita, agenda betetzen hasi dira dozenaka proposamenekin. Tartean, aurretik egindako zikloei segida emango diote: Bert(h)ori, bertso saio amateurrak; Tribialaba, arratsalde pasak; Labea, bakarriketen probalekua; Ongietorriak Iruñera, gazte migratzaileen eta iruin-

LABA

darren artean hurbiltzeko ekimena... *Ipuingarrria izango da* izeneko jaialdiarekin bat egingo dute eta Komikiaren VI. Aretoaren kariatara beiratea apaindu, eta ekimenen bat antolatu dute gunean. Nahi duenak, izango du zer egin, entzun, probatu eta gozatu beraz.

Apustu-etxearen aztarnarik apenas ikusten da orain arkupean. Hala ere, Labako kideek iragarri dute, bere txikita-

sunetik eta xumetasunetik, euskararen alde eragiten segituko dutela. Gainera, aurreratu dute aldaketa handi bat dutela eskuartean datozen hilabeteetarako, proiektua sendotzen lagunduko duena, zentzu guztietan. Ez dute detaille gehiegirik eman nahi, oraindik ere fintzeko detaileak baitaude, baina ziur daude iruindarrek pozik hartuko dutela albisteak. ●

BABESLEA:

LEZO
EUSKARAGARRI

Lezoko
Unibertsitateko
Udala